

לא רק לנתח אלא גם לספר את הסיפור של הפרט. הסיפור של הפרט מעורר תמיד דילמה מוסרית שאל לו להיסטוריון להתעלם ממנה, גם כאשר אין לו תשובה מספקת.

והנה אחד הסיפורים האלה: אליעזר לידובסקי, נגר ועובד מתכת, היה המארגן של תנועת פועלי ציון בברנוביץ'. ערב המלחמה בהיותו בן שלושים בערך, נשוי ואב לשני ילדים קטנים, היה המארגן הראשי של מחתרת מזוינת בגטו, ולאחר שנכשל ארגון מרד בגטו החליט לצאת ליער עם בני קבוצתו. על משפחתו כמעט לא סיפר דבר עד שהיה כבן שמונים, אף שהעיד ופרסם רבות בחייו. רק בשנת 1988 פרסם זיכרונות ובהם הסיפור על משפחתו. לידובסקי מספר שהוא פנה לאשתו וביקש שהיא והילדים יצטרפו ליוצאים ליער. האישה סירבה. היא אמרה שהילדים לא ישרדו ביער כיוון שיצטרפו לחיות בביצות, גרמנים ומשתפי פעולה ירדפו אותם ולא יהיו להם מזון ועזרה רפואית. היא חשבה שמוטב לה להישאר בגטו ולהתחבא בתקווה שאולי יבוא השחרור לפני שירצחו אותם הגרמנים, ושעל לידובסקי לצאת ליער, והרמז שלה הוא שאם המשפחה לא תשרוד, ינקום הוא את נקמתם.

לא היינו יודעים עליהם דבר חוץ מן הדברים האלו לולא פרסם לידובסקי את עדותו בשנת 1992 בהיותו בן 84. בעדות זו הוא מספר שחזר לגטו מן היער כדי להוציא את משפחתו. האישה, מופתעת מהופעתו, ביקשה שיספר לה את האמת על היער. לידובסקי השיב לה שאכן התנאים קשים והם חיים במעבה היער בתוך ביצות, אולם הם חופשיים והגברים לוחמים בגרמנים ובשותפיהם. האישה עמדה בסירובה כיוון שמה שסיפר לה חיזק את הרושם הראשון שהיה לה. עדיין הייתה סבורה שאין סיכוי לילדים לשרוד ביער ומוטב להם להישאר בגטו. לידובסקי אומר שהיום הזה היה היום הקשה בחייו.

ואין צורך להוסיף. הדילמה של איש יהודי בשואה ניצבת כאן במערומיה והיא מקור לתהיות ולמחשבה.

בברנוביץ' הייתה מחתרת חמושה היטב, בקורניץ הייתה מחתרת לוחמת, אך לא הייתה מחתרת בבוצ'אץ' ובקוסוב. אפשר אולי לטעון שהתנאים בביילורוסיה המיוערת ובעלת האוכלוסייה האוהדת היו נוחים יותר מבאוקראינה השטוחה והפתוחה בעלת האוכלוסייה העוינת, אולם קוסוב שוכנת לרגלי הקרפטים המיוערים והסביבה אינה אוקראינית אלא הוצולית, ובכל זאת לא היו שם גרעיני התנגדות כלשהם.

פרשה חשובה היא יחס הסביבה הלא-יהודית. כאמור האיבה בדרום האוקראיני הייתה חמורה ורצחנית הרבה יותר מבצפון הביילורוסי, אולם בכל מקום היו גם מצילים אחדים. בקורניץ ובעיקר בסביבתה הקרובה נמצאו איכרים ביילורוסים שסייעו ליהודים. גם גרמנים אחדים נמנו עם המסייעים, אף שיחס הסביבה היה שלילי במהותו. פה ושם היו גם כמרים שסייעו, אך רוב הכמרים גילו אדישות גמורה. עוד שאלה היא יחס הפרטיזנים. כאן יש עבודה מכינה חשובה של שלום חולבסקי בספרו 'מרי ולוחמה פרטיזנית', אולם עבודתי המונוגרפית מעלה עוד היבטים. היהודים שברחו ליער בלי נשק היו נתונים לחסדי האוכלוסייה הסובבת. רבים מהם נפלו בידי רוצחים מקומיים, רבים מתו מחמת התנאים הקשים מאוד ביערות, רבים נרצחו גם בידי פרטיזנים בעיקר בשנים 1942-1943, לפני שהשתלט הפיקוד בעורף הסובייטי על הפרטיזנקה. עם זה הצליחו יהודים רבים להשיג נשק וללחום בשורות הפרטיזנים הסובייטיים. אפשר לומר בוודאות ששיעור היהודים הלוחמים יוצאי העיירות במזרח עלה בהרבה על שיעורם באזורים אחרים.

מחקרי יעסוק בבעיות העמידה היהודית בשאלות אם היו ניסיונות לתת חינוך לילדים, אם היו חיי דת, אם היו מחתרת פוליטית, עזרה הדדית וסיוע לחלשים. יושם דגש על גורל המשפחה היהודית ובעיקר על גורל הילדים והנשים - לפי סיפורים ונתונים שאני אוסף. מבחינת שיטת המחקר, אשלב ניתוח היסטורי וסוציולוגי עם סיפורים על גורלות של יחידים, שכן לטעמי חובה על ההיסטוריון

אמיר פנואלי

דברים שנאמרו בטקס בבית הנשיא

זכות גדולה נפלה בחלקי להיות תלמידו של פרופ' חיים לייב פקריס, יוזם ובונה המחשב הראשון במדינת ישראל - הויצאק - שהוא תחילת פעילות המחשוב במדע ובתעשייה בישראל. חשיבות רבה לתרומתם החלוצית והראשונית של הויצאק ויורשיו, כמה דורות של מחשבי הגולם, להתפתחותה של ישראל למעצמה מדעית וחלוצה טכנולוגית בנושאי המחשוב בעולם.

לאחר לימודי הדוקטורט שלי במתמטיקה שימושית (חישובי גיאומטריה באוקיאנוסים) עברתי לנושאים תאורטיים במדעי המחשב. תחום עיסוקי העיקרי הוא שימוש בשיטות מתמטיות ולוגיות להבטחת איכות ונכונות תכנה ומעגלים אלקטרוניים. תחום זה זכה להצלחה רבה בשנים האחרונות בשל העניין הגובר של יצרניות המחשבים - כגון אינטל, יב"מ, ומוטורולה - בשיטות

הפורמליות להבטחת הנכונות הלוגית של תכנון מעגלים. רבים מאמינים כי רק שיטות אלו, שיש לי חלק בפיתוחן, יוכלו להתמודד בסיבוכיות המחשבים ותכנות העתיד.

הרצאתו של פרופ' אמיר פנואלי באספה הכללית הפתוחה תראה אור באיגרת 23